

GOGA

Jamaica Kincaid

Annie John

Prevedla Jedrt Maležič

Prvo poglavje

Postave v daljavi

Za kratek čas sem v tistem letu, ko sem bila stara deset, mislila, da umrejo samo ljudje, ki jih ne poznam. Takrat ko sem to mislila, sem bila na poletnih počitnicah in stanovali smo daleč stran, na ulici Fort. Navadno smo živeli v hiši na ulici Dickenson Bay, hiši, ki jo je moj oče zgradil lastnoročno, ampak ravno zdaj je potrebovala novo streho, zato smo prebivali v hiši zunaj mesta, na ulici Fort. Imeli smo samo dva soseda, gospo Maynard in njenega moža. Tisto poletje smo imeli pujso, ki je imela ravnokar mladičke, nekaj pegatk in nekaj rac, ki so legle velikanska jajca, o katerih je moja mama pravila, da so velika celo za račja. Sovražila sem vso hrano razen velikanskih račjih jajc, trdo kuhanih. Vsak dan sem bila brez opravil, razen da sem morala zjutraj in zvečer nahraniti ptice in pujso. Pogovarjala se nisem z nikomer razen s svojimi starši in včasih z gospo Maynard, če sem jo srečala, ko sem šla pobrat olupke zelenjave, za katere jo je moja mama prosila, naj jih spravlja za pujso, saj je imela točno te pujsa zares rada. Z našega dvorišča sem lahko videla pokopališče. Nisem vedela, da je to pokopališče, dokler nisem nekega dne rekla mami, da včasih zvečer, ko hranim pujso, vidim različne male paličaste postave, nekatere oblečene v črno, nekatere v belo, kako v daljavi

migajo gor in dol. Opazila sem tudi, da se včasih črne in bele paličaste postave pojavijo zjutraj. Mama je rekla, da verjetno to pomeni, da pokopavajo otroka, ker otroke vselej pokopavajo zjutraj. Dotlej nisem vedela, da otroci umirajo.

Bala sem se mrtvih, tako kot vsi, ki sem jih poznala. Bali smo se mrtvih, ker nikoli nismo mogli vedeti, kdaj bi se utegnili znova pojaviti. Včasih so se pojavili v sanjah, ampak to ni bilo tako hudo, ker so navadno prinašali samo svarilo, sploh pa se iz sanj prebudiš. Toda včasih so se pojavili stoje pod drevesom, ko si ravno stopal mimo. Potem bi ti lahko sledili domov, in čeprav morda ne bi mogli vstopiti v hišo, bi lahko počakali nate in ti sledili, kamorkoli bi šel; v tem primeru nikoli ne bi odnehali, dokler se jim ne bi pridružil. Moja mama je vedela za mnoge ljudi, ki so umrli na takšen način. Moja mama je vedela za mnoge ljudi, ki so umrli, vključno z lastnim bratom.

Potem ko sem odkrila, da je tam pokopališče, sem stala na dvorišču in čakala, da bo napočil pogreb. Ob nekaterih dneh pogrebov ni bilo. »Nihče ni umrl,« sem takrat rekla mami. Ob drugih dneh pa, ko sem ravno že skoraj obupala in šla noter, sem zagledala, kako so se pojavile drobne pikice. »Zakaj pa so tako pozni?« sem spraševala mamo. Verjetno kdo ni prenesel pogleda na to, kako nameščajo pokrov krste, in mogoče je pogrebnik kot uslugo dovolil, da se stvari zavlečejo, je rekla. Pogrebnik! Na poti v mesto smo šli mimo pogrebnikove delavnice. Zunaj je bil izvesek, kjer je pisalo »STRAFFE & SINOVI, POGREBI & KUHINJSKA OPREMA«. Vsakič sem vedela, da se približujemo temu kraju, saj je bil v zraku vonj po borovem lesu in laku.

Pozneje smo se preselili nazaj v svojo hišo v mestu in nisem več imela razgleda na pokopališče. Še vedno ni umrl nihče, ki bi ga poznala. Nekega dne je punčka, manjša od mene, punčka, katere mama je bila prijateljica moje mame, moji mami umrla v naročju. Te punčke sploh nisem poznala, čeprav sem jo mogoče enkrat ali dvakrat bežno videla, ko sem šla mimo nje in njene mame, ki sta prihajali z našega dvorišča, in poskušala sem se spomniti vsega, kar sem slišala o njej. Ime ji je bilo Nalda; bila je rdečelasa; bila je zelo koščena; ni marala nobene hrane. Pravzaprav je rada jedla blato in njena mama jo je morala vselej strogo nadzirati, da ji je to preprečila. Njen oče je bil opekar, njena mama pa se je oblačila tako, da se je to mojemu očetu zdelo neprimerno. Slišala sem, kako je mama očetu opisovala, kako točno je Nalda umrla. Imela je vročino, opazili so, da se ji je dihanje spremenilo, zato so poklicali avto in pohiteli z njo k dr. Baileyju, nato pa je, ko so ravno prečili most, na dolgo izdihnila in postala vsa mlahava. Dr. Bailey jo je razglasil za mrtvo, in ko sem to slišala, sem bila zelo vesela, da ni moj zdravnik. Mama je prosila očeta, naj izdela krsto za Naldo, in res jo je, na stranicah pa je izrezljal šopke drobnih rožic. Naldina mama je tako jokala, da je morala moja mama poskrbeti za vse, in ker pogrebniiki za pogrebe nikoli niso pripravljali otrok, je morala mama pripraviti to punčko na pokop. Tedaj sem začela na roke svoje mame gledati drugače. Božale so čelo mrtve punčke; okopale so jo in oblekle in jo položile v krsto, ki jo je izdelal moj oče. Mama se je vračala iz hiše mrtve punčke in dišala je po parfumu – od tega vonja mi je še dolgo zatem postajalo

slabo. Nekaj časa, čeprav ne zelo dolgo, nisem prenesla, da bi me mama ljubkovala ali se dotikala moje hrane ali mi pomagala pri kopeli. Še zlasti nisem prenesla pogleda na njene dlani, ki so ji negibno počivale v naročju.

V šoli sem za to smrt povedala vsem prijateljicam. Vsako posebej sem potegnila na stran, da sem lahko podrobnosti ponavljala znova in znova. Poslušale so me z odprtimi usti. V zameno so mi povedale za koga, ki so ga poznale ali za kogar so slišale, da je umrl. Poslušala sem jih z odprtimi usti. Ena od njih je zelo dobro poznala soseda, ki je šel plavat, potem ko je na pikniku pojedel izdatno kosilo, in utonil. Druga je imela bratranca, ki se je sredi nečesa nekega dne preprosto zgrudil mrtev. Spet druga je poznala fanta, ki je umrl, potem ko je pojedel zastrupljeno jagodičevje. »Si moreš misliti,« smo govorile druga drugi.

Zelo sem imela rada neko punco po imenu Sonia – ki sem jo prav zaradi tega navadno trpinčila, dokler se ni zjokala. Bila je manjša od mene, čeprav je bila skoraj dve leti starejša, in bila je tepka – prva prava tepka, kar sem jih kdaj spoznala. Bila je tolikšna tepka, da se včasih ni mogla spomniti, kako se črkuje njeno lastno ime. V šolo sem poskušala prihajati zgodaj, da sem ji lahko dala za prepisat svojo domačo nalogo, in med poukom sem ji pokazala odgovore s seštevki. Moje prijateljice se niso zmenile zanjo, in kadarkoli sem na naklonjen način omenila njeno ime, so samo privihale ustnice in izustile zvok, ki je pokazal, da jo prezirajo. Meni se je zdela lepa in sem to tudi povedala. Imela je dolge, goste črne dlake, ki so ji obdajale kožo po rokah in nogah;

in po zatilju, dol po sredi hrbta, do koder se jih je videlo, preden jih je pogoltnila šolska uniforma, je bila linija enakih dolgih, gostih črnih dlak, le da so se tukaj razprostrle, kakor da bi zavela sapica in jih razdelila. Med odmorom sem ji kupila slaščico – nekaj, čemur se reče ledena radost – z denarjem, ki sem ga ukradla mami iz torbice, in potem sva šli sedet pod drevo na šolskem dvorišču. Nato sem bolščala in bolščala vanjo, pripirala in na široko razpirala oči, dokler ni začela mencati pod mojim strnim pogledom. Potem sem jo pocukala za dlake na rokah in nogah – sprva nežno, nato pa strašansko močno, da sem jih čvrsto napela s konicami prstov, dokler ni zakričala. Nekaj tednov ni prišla v šolo in povedali so nam, da ji je nenadno umrla mama, ki je bila noseča. Nikoli več se nisem mogla pripraviti do tega, da bi govorila z njo, čeprav sva bili po tistem še dve leti sošolki. Zdela se mi je tako sramotna stvarca, punca, ki ji je mama umrla in jo pustila samo na svetu.

Nedolgo za tem, ko je tista punčka umrla v maminem naročju na poti k zdravniku, se je gospodična Charlotte, naša soseda čez cesto, zgrudila in umrla, medtem ko se je pogovarjala z mojo mamo. Če je mama ne bi ujela, bi padla na tla. Ko sem se tistega dne vrnila iz šole, je mama rekla: »Gospodična Charlotte je umrla.« Gospodično Charlotte sem zelo dobro poznala in poskušala sem si jo predstavljati mrtvo. Nisem mogla. Nisem vedela, kako je videti nekdo, ki je mrtev. Vedela sem, kako je videti gospodična Charlotte, ko se vrača s tržnice. Vedela sem, kako je videti, ko gre v cerkev. Vedela sem, kako je videti, ko ukaže svojemu psu, naj me neha strašiti, ko me podi sem ter tja po cesti. Nekoč

ko je bila gospodična Charlotte bolna, mi je mama naročila, naj ji odnesem skledo z nekaj hrane, tako da sem jo videla ležati v postelji v spalni srajci. Gospodično Charlotte so pokopali v krsti, ki je ni izdelal moj oče, in niso mi dovolili, da bi šla na pogreb.

V šoli so skoraj vse, ki sem jih poznala, že kdaj videle mrtveca, in to ne duha mrtve osebe, temveč pravega mrtveca. Punca, ki je sedela v klopi poleg moje, je nenadoma prenehala sesati palec, ker ji ga je mama umila v vodi, v kateri so okopali mrtvo osebo. Rekla sem ji, da jo je mama gotovo ukanila, da sem prepričana, da je bila tista voda samo navadna voda, saj je bila to točno takšna ukana, kakršno bi zame uporabila moja mama. Ampak punca je že spoznala mojo mamo in rekla je, da je videla, da si moja mama in njena mama nista prav nič podobni.

Začela sem hoditi na pogrebe. Ne zares kot uradna žalovalka, saj nisem poznala nobenega od ljudi, ki so umrli, in pogrebe sem obiskovala, ne da bi mi starši to dovolili. Obiskovala sem pogrebne zavode ali vežice, kjer so ležali mrtveci, da so jih žalujoči lahko obiskali. Ko sem zaslišala, da cerkveni zvon bije na način, kakor je bil, kadar je kdo umrl, sem poskušala ugotoviti, kdo je umrl in kje bo pogrebna slovesnost – doma ali v pogrebem zavodu. Pogrebni zavod je bil približno v isti smeri, kot sem hodila domov, kadar pa sem hotela priti do doma žalujočih, sem morala včasih v nasprotno smer kot domov. Sprva nisem vstopala; samo stala sem zunaj in opazovala, kako ljudje prihajajo in odhajajo, slišala bližnje sorodnike in prijatelje, kako so

neverjetno glasno tožili in ječali, nato pa opazovala, kako je spreved odkorakal do cerkve. Toda nato sem začela vstopati, da bi pogledala. Ko sem prvič zares videla mrtvo osebo, nisem vedela, kaj naj si mislim. Glede na to, da tega človeka nisem poznala, nisem mogla primerjati. Te osebe nikdar nisem videla, da bi se smejala ali nasmihala ali mrščila ali pregnala kuro z vrta. Zato sem gledala in gledala, kolikor dolgo sem mogla, ne da bi komu dala vedeti, da sem tam samo iz radovednosti.

Nekega dne je umrlo dekle moje starosti. Nisem vedela, kako ji je ime, niti ne ničesar osebnega o njej, razen da je bila stara toliko kot jaz in da je imela grbo. Hodila je na drugo šolo in na dan njenega pogreba je imela celotna šola prost dan. Na moji šoli je bilo to vse, o čemer smo se pogovarjale: »A si poznala grbasto punco?« Spomnila sem se, da sem nekoč stala za njo v vrsti, da bi si izposodila knjige v knjižnici; potem sem videla, kako ji je na ovratniku uniforme pristala muha in se sprehajala sem ter tja, medtem ko ji je ovratnik negibno počival na grbi. Ko sem slišala, da je mrtva, sem si zaželela, da bi takrat potrepljala njeno grbo, da bi videla, ali je votla. Spomnila sem se tudi, da je imela lase razdeljene na štiri kitke in da so bile prečke neravne. »Najbrž se je sama česala,« sem rekla. Toda končno je umrl nekdo, ki sem ga poznala. Na dan njenega pogreba sem se zagnala iz šole, takoj ko smo izrekle zadnji amen večernih molitev, in podvizala sem se do pogrebnega zavoda. Ko sem prišla tja, je bila ulica polna deklet z njene šole, ki so bila vsa oblečena v slovesne bele šolske uniforme. Bila jih je velika množica in postavala so naokoli, se tiho pogovarjala

in bila videti zelo pomembna. Nisem imela časa, da bi se ustavila in jim zares zavidala; utrla sem si pot k vratom in vstopila v pogrebni zavod. Tam je bila. Ležala je v navadni polakirani borovi krsti, na postelji iz umazano roza in belih lilij. Oblečena je bila v belo obleko in morda ji je segala vse do gležnjev, vendar nisem imela časa, da bi si jo pozorno ogledala. Njen obraz je bil tisti, ki sem ga hotela videti. Spomnila sem se, kako je bila videti tistega dne v knjižnici. Njen obraz je bil preprosto navaden obraz. Imela je črne oči, ploske nosnice, široke ustnice. Ko je mrtva ležala tam, je bila videti enaka, samo da je imela zaprte oči in je bila tako negibna. Nekoč sem slišala, kako je nekdo o neki drugi mrtvi osebi rekel, da je videti, kakor da bi spala. Toda videla sem že spečo osebo, ta punca pa ni bila videti, kot da bi spala. Starši so mi ravnokar kupili stereoskop. Stereoskopu so bile priložene slike piramid, Tadž Mahala, Everesta in prizorov z Amazonke. Kadar je stereoskop ustrezno deloval, so bili vsi prizori videti, kot da bi bili živi, kot da lahko preprosto vstopimo v stereoskop in odjadramo po Amazonki ali stojimo ob vznožju piramid. Kadar stereoskop ni deloval, pa je bilo, kot da bi gledali navadno barvno fotografijo. Ko sem gledala to punco, se mi je zdelo, kakor da stereoskop ne deluje, kot bi moral. Dolgo časa sem strmela vanjo – tako dolgo, da se je nabrala dolga vrsta ljudi, ki so čakali, da se bodo ustavili pred krsto, in so bili že na robu nestrpnosti. Seveda sem imela, ko sem strmela, prste tesno stisnjene v pest, ker nisem hotela zagrešiti napake, da bi kazala s prstom, zaradi česar bi mi prsti na licu mesta odmrli in odpadli. Nato sem se šla usest med žalujoče. Njena

družina se mi je nasmehnila, prepričana sem, da zato, ker so mislili, da sem prijateljica iz šole, čeprav sem imela na sebi uniformo druge šole. Zapeli smo himno – »Vse, kar čisto, lepo je« – in njena mama je rekla, da je bila to prva himna, ki se jo je grbasto dekle naučilo zapeti na pamet.

Šla sem domov. Takrat sem se iz šole vračala že zelo pozno, vendar pa sem bila preveč vznemirjena, da bi me to skrbelo. Spraševala sem se, ali bom nekega dne, ko bom kam šla, videla grbasto dekle stati pod drevesom in ali me bo poskušala zvabiti, da grem plavat ali da pojem košček sadja, že v naslednjem hipu pa se bo moja mama znašla v položaju, ko bo morala očeta prositi, naj mi izdela krsto. Seveda bi ga preplavljala tolikšna žalost, da ne bi mogel izdelati krste zame in bi moral za to poprositi gospoda Oatieja, in naravnost sovražil je prositi gospoda Oatieja za usluge, ker je bil, kot sem ga slišala reči mami, gospod Oatie taka pijavka, da ti je skušal izsesati kri, ko te je odiral, da si vse dvakrat preplačal.

Ko sem se vrnila domov, me je mama vprašala po ribi, ki naj bi jo na poti domov iz šole prinesla od gospoda Earla, enega naših ribičev. Toda v svojem vznemirjenju sem na to popolnoma pozabila. Ker sem se trudila naglo česa domisliti, sem rekla, da mi je gospod Earle, ko sem prišla na tržnico, rekel, da tisti dan ni izplul na morje, ker je bilo preveč razburkano. »A ja?« je rekla mama in odkrila ponev, v kateri so na boku, prekrite z limonovim sokom in maslom in čebulo, ležale tri ribe: cesarček za očeta, knez za mamo in linj zame – za vsakogar prav tista vrsta ribe, ki jo ima rad. Medtem ko sem bila v pogrebnem zavodu, se je gospod

Earle naveličal čakati name in je sam prinesel ribe k nam domov. Tistega večera sem večerjo za kazen pojedla zunaj, sama, pod kruhovcem, in mama je rekla, da me pozneje ne bo cmoknila za lahko noč, toda ko sem se skobacala v posteljo, me je vseeno prišla cmoknit.

Drugo poglavje

Krožeča roka

Med šolskimi počitnicami so mi dovolili ostati v postelji še dolgo po tem, ko se je moj oče odpravil v službo. Med tednom je vsak dan odšel od doma, ko je zvon anglikanske cerkve odbil sedemkrat. Budna sem ležala v postelji in lahko sem slišala vse zvoke svojih staršev, ko sta se pripravljala na prihajajoči dan. Medtem ko je mama očetu pripravljala zajtrk, se je on bril, pri čemer je uporabil čopič za britje z ročajem iz slonovine in britev, ki je sodila zraven; potem je stopil ven do male lope, ki nam jo je zgradil za kopalnico, da se je naglo okopal v vodi, za katero je mami naročil, naj jo čez noč pusti zunaj na rosi. Tako je bila voda zelo mrzla, on pa je verjel, da mu mrzla voda krepi hrbet. Če bi bila fant, bi bila tudi jaz deležna enake kopeli, a ker sem bila punca, ki je vrh tega hodila v šolo izključno z drugimi puncami, je moja mama kopeli vselej dodala nekaj vroče vode, da bi omilila njen hlad. Ob nedeljah popoldne, medtem ko sem bila pri verouku, se je oče okopal v vroči vodi; kad je bila do polovice napolnjena z navadno vodo, nato pa ji je mama dodala še za velik kotel vode, v kateri je pravkar prevrela nekaj lubja in listja z lovorovega grma. Lubje in listi so bili zraven izključno zato, ker je bil očetu všeč lovorov vonj. Potem je več ur ležal v tej kopeli in proučeval

svoje stavne kupone ali risal skice za kose pohištva, ki jih je nameraval izdelati. Ko sem se vrnila od verouka, smo sedli za nedeljsko večerjo.

Z mamo sva se pogosto okopali skupaj. Včasih je bila to samo navadna kopel, ki ni trajala prav dolgo. Spet drugič sva si privoščili posebno kopel, v kateri so bili v istem velikem kotlu prevreti lubje in cvetovi raznih dreves, skupaj z vsakovrstnimi olji. Potem sva sedeli v tej kopeli v zatemnjeni sobi, kjer se je smodila sveča nenavadnega vonja. Ko sva tako sedeli v kopeli, mi je mama okopala razne dele telesa; potem je enako ponovila še pri sebi. Tako sva se kopali, potem ko se je moja mama posvetovala s svojo žensko *obeah*, pa tudi s svojo mamo in z zaupno prijateljico, in so ji vse tri potrdile, da je pri nas doma vse – kako se je drobna praska na mojem nartu najprej vnela v ranico, nato pa v veliko rano, in kako dolgo je trajalo, da se je zacelila; kako se je neki pes, ki ga je poznala, in to prijazen pes, mahoma spravil nanjo in jo ugriznil; kako ji je porcelanasta skleda, ki jo je prinesla iz ene večnosti in je upala, da jo bo nesla še v drugo, nenadoma zdrsnila iz večjih rok in se razbila na drobce, majhne kot zrnca peska; kako so bile besede, ki jih je v šali navrgla prijateljici, povsem narobe razumljene – videti tako, kot da je ena od mnogih žensk, ki jih je moj oče nekoč ljubil, se z njimi ni poročil, vendar pa jim je naredil otroke, zdaj poskušala škodovati moji mami in meni, tako da je nad naju naščuvala zle duhove.

Ko sem vstala, sem spalna oblačila in spalno srajco namestila na sonce, da so se prezračili, si skrtačila zobe in se umila ter oblekla. Mama mi je nato postregla zajtrk,

a glede na to, da med počitnicami nisem hodila v šolo, me ni silila pojesti velikanskega zajtrka kaše, jajc, pomaranče ali polovice grenivke, kruha z maslom in sira. Lahko sem jo odnesla samo z nekaj kruha z maslom in sira in kaše in kakava. Dan sem preživela tako, da sem sledila mami naokrog in opazovala, kako se vsega loteva. Ko sva šli po špecerijo, mi je za vsako stvar, ki jo je kupila, povedala razlog. Iz vsaj desetih različnih kotov mi je pokazala štruco kruha ali pol kile masla. Ko sva šli na tržnico, je tistega dne, če je hotela kupiti nekaj rakovic, pri branjevcu poizvedela, ali prihajajo iz bližine Parhama, in če je rekel ja, potem rakovic ni kupila. V Parhamu je bila kolonija gobavcev in mama je bila prepričana, da te rakovice niso nič drugega kot hrana s krožnikov gobavcev. Če bi potem mi rakovice pojedli, ne bi minilo dolgo, pa bi bili tudi sami gobavi in bi nesrečno živeli v koloniji gobavcev.

Kako pomembno sem se počutila, ko sem bila ob mami. Mnogi ljudje, ki so imeli pred seboj razprostrto blago in zaloge, so zasijali, ko so videli, da prihaja, in se hudo trudili pritegniti njeno pozornost. Potapljali so se pod svoje stojnice in na plano vlekli blago, ki je bilo še boljše od tistega, ki so ga imeli razstavljenega dotlej. Razočarani so bili, ko je kaj podržala v zraku, si ogledala, obrnila sem ter tja, nato pa se namrščila in izjavila: »Ne bi rekla,« se zasukala in odkorakala stran – k drugi stojnici, da bi pogledala, ali ima nekdo, ki ji je še prejšnji teden prodal slastno *čajoto*, kaj prav tako dobrega. Za njenim obrnjenim hrbtom so klicali, da bodo imeli naslednji teden naprodaj *eddo* ali *taro* ali kar koli že, in mama je z zelo nejevernim glasom rekla: »Bomo

videli.« Če sva šli zatem h gospodu Kennethu, sva bili tam le nekaj minut, saj je točno vedel, kaj moja mama išče, in je imel to vselej pripravljeno zanj. Gospod Kenneth me je poznal, odkar sem bila čisto majhna, in vedno je obujal spomine na drobne stvari, ki sem jih tedaj počela, ko mi je dal jesti košček surovih jeter, ki jih je prihranil zame. To je bila ena redkih jedi, ki sem jih imela rada, in za nameček je bila moja mama vesela, da sem pojedla nekaj, kar je bilo tako dobro zame, zato mi je zelo podrobno razlagala, kako bodo surova jetra vplivala na moje rdeče krvničke.

V vročem dopoldanskem soncu sva se sprehodili domov brez večjih dogodkov. Ko sem bila še veliko manjša, me je mama kar nekajkrat, ko sva hodili, nenadno pograbila, me ovila v svoje krilo in me vlekla za sabo, kakor da bi se ji strašansko mudilo. Slišala sem jezen glas, ki je govoril jezne stvari, potem pa, ko sva šli mimo tistega jeznega glasu, me je mama izpustila. Ne mama ne oče se nikoli nista naravnost izjasnila, da bi mi kaj povedala, a sem sama seštelala dve plus dve in vedela, da je bila to ena od žensk, ki jih je oče nekoč ljubil in s katerimi je imel otroka ali otroke, pa mu niso nikdar odpustile, da se je poročil z mamo in sta imela mene. Bila je ena od tistih žensk, ki so vselej skušale škodovati mami in meni, in najbrž so očeta zelo ljubile, saj nobena od njih niti enkrat ni poskušala škodovati njemu, in kadarkoli je šel mimo njih na ulici, je bilo tako, kot da teh žensk sploh nikoli ne bi spoznal.

Ko sva prišli domov, je mama začela pripravljati naše kosilo (bučno juho z vlivanci, bananine ocvrtke s slaniki, dušenimi z jajčevci in paradižniki, koruzni zdrob s slaniki,

dušenimi z jajčevci in paradižniki, ali pa mesno-zelenjavno enolončnico, vse je bilo odvisno od tega, kaj je mama tistega dne dobila na tržnici). Ko si je mama dajala opravka z enim loncem za drugim, v enem kaj pomešala, v drugem kaj dodala, sem ji bila ves čas za petami. Ko je pomočila kuhalnico v lonec vrelega tega ali onega, da bi preverila, ali je ustrezno začinjeno, je dala jed pokusiti tudi meni in me vprašala, kako se mi zdi. Saj ne, da bi res hotela vedeti, kaj mislim, ker mi je večkrat povedala, da se mi brbončice še niso čisto razvile, temveč je to počela le zato, da bi me v vse vključila. Medtem ko nam je pripravljala kosilo, je budno pazila tudi na žehto. Če je bil torek in je naškrobila barvna oblačila, ko jih je namestila na vrv, sem ji sledila s košaro ščipalk. Medtem ko so se naškrobljena oblačila sušila na vrvi, so se bela belila na kamnitem kupu. To je bila čudovita gomila kamenja, ki jo je zanjo pripravil oče: velikanski krog kamnov, visok kakih petnajst centimetrov, sredi našega dvorišča. Na njem so bila razprostrta namiljena bela oblačila; ko jih je sonce posušilo, da je pobelilo vse madeže, jih je bilo treba spet namočiti, in sicer tako, da si jih zalil z vedri vode. Med počitnicami sem to počela namesto mame. Ko sem zalivala oblačila, je pristopila za moj hrbet in mi naročila, naj jih temeljito zmočim, pri tem pa pokazala na kako srajco, ki sem jo morala obrniti, da bi bili rokavi izpostavljeni soncu.

Ob kosilu sta se mama in oče pogovarjala o hišah, ki jih mora zgraditi oče; o tem, kakšen odpor je sčasoma razvil do enega od svojih vajencev ali do gospoda Oatieja; o tem, kaj menita o mojem dotedanjem šolanju; o tem, kaj menita

o hrupu, ki so ga gospod Jarvis in njegovi prijatelji zganjali toliko dni, ko so se zaklenili v hišo gospoda Jarvisa in pili rum in jedli ribe, ki so jih sami naložili, in plesali na glasbo harmonike, na katero so izmenično igrali. Kar naprej sta se pogovarjala. Ko sta se pogovarjala, sem pomikala glavo sem ter tja in ju pogledovala. Kadar je moj pogled počival na očetu, nisem prav dosti premišljevala, kako je videti. Ko pa je moj pogled počival na mami, se mi je zdela prelepa. Njena glava je bila videti, kot da bi morala biti na kovancu za šest penijev. Kakšen lep dolg vrat in dolgi, v kite spleteni lasje, ki si jih je spela na vrhu glave, ker ji je bilo prevroče, če jih je imela spuščene. Njen nos je imel obliko popka, ki bo pravkar vzbrstel v cvet. Njena usta, ki so se pomikala gor in dol, ko je jedla in hkrati govorila, so bila tako čudovita, da bi si jih lahko ogledovala za vekomaj, če bi morala, pa ne bi imela nič proti. Imela je široke in skoraj tanke ustnice, in ko je izgovarjala določene besede, sem lahko videla delčke velikih belih zob – tako velikih, tako bisernih kot kakšni lepi gumbi na eni od moji oblek. Ni me kaj prida brigalo, kaj je govorila, ko sta bila z očetom tako razpoložena. Tako zelo ga je spravljal v smeh. Komaj je utegnila izgovoriti besedo, preden je prasn timer smeh. Pojedli smo do konca, jaz sem pospravila mizo, poslovili sva se od očeta, ko je šel nazaj v službo, mami sem pomagala pomiti posodo, nato pa sva se posvetili popoldnevu.

Ko je moja mama pri šestnajstih, po prepiru s svojim očetom, zapustila njegovo hišo na Dominiki in prišla na Antigvo, je vse svoje stvari spakirala v velikansko leseno

skrinjo, ki jo je za skoraj šest šilingov kupila v Roseauju. Zunanost skrinje je poslikala rumeno in zeleno, notranjost pa je obdala s tapetami, ki so imele smetanasto ozadje in povsod potisk iz rožnatih vrtnic. Dva dni za tem, ko je zapustila očetovo hišo, se je vkrcala na barko in odjadrala na Antigvo. Bila je majhna barka in potovanje bi navadno trajalo dan in pol, vendar jo je zajel orkan in za skoraj pet dni je bila izgubljena na morju. Do takrat, ko je prispela do Antigve, je bila barka tako rekoč razbita na trske, in dva ali tri potnike so izgubili, ker so padli s krova skupaj z delom tovara, a moja mama in njena skrinja sta bili na varnem. Zdaj, štiriindvajset let pozneje, je bila ta skrinja shranjena pod mojo posteljo in v njej so bile stvari, ki so pripadale meni, začnši s časom tik pred mojim rojstvom. Tam je bila spalna srajčka iz belega bombaža, na rokavih, vratu in robovih obrobljena z volančki, spredaj pa z vezenino belih rož – prvo oblačilo, ki so mi ga nadeli po rojstvu. Moja mama jo je sešila sama in nekoč mi je, ko sva šli mimo, celo pokazala drevo, pod katerim je sedela, ko je šivala to oblačilce. Tam je bilo nekaj mojih plenici z luknjičavim robom kot na robcu, ki jih je prav tako sešila sama; tam je bil par škorenjcev iz bele volne z ujemajočima se jopico in klobučkom; tam je bila odejica iz belega flanelastega bombaža; tam je bil navaden bel lanen klobuček s čipkasto obrobo; tam so bila moja krstna oblačila; tam sta bili dve od mojih stekleničk za dojenčke: ena v obliki normalne stekleničke, druga v obliki čolna z dudo na vsakem koncu; tam je bila termovka, v katero je mama nalila čaj, ki naj bi name deloval blagodejno; tam je bila oblekica, ki sem jo nosila za prvi rojstni dan: rumena bombažna z

zelenim volančkom spredaj; tam je bila oblekica, ki sem jo nosila za drugi rojstni dan: roza bombažna z zelenim volančkom spredaj; tam je bila tudi fotografija mene ob drugem rojstnem dnevu, v roza oblekici in s prvim parom uhančkov, z verižico okoli vratu in s parom zapestnic, vsem posebej izdelanim iz zlata iz Britanske Gvajane; tam so bili prvi čevljički, ki sem jih prerasla, potem ko sem shodila; tam je bila obleka, ki sem jo nosila za prvi dan šole, pa prvi zvezek, v katerega sem pisala; tam so bile rjuhe za mojo zibelko in rjuhe za mojo prvo posteljo; tam sta bila moj prvi slamniki, moja prva pletena košara – okrašena z rožami –, ki mi jo je babica poslala z Dominike; tam so bila moja obvestila o šolskem uspehu, moja šolska spričevala in spričevala od verouka.

Na vsake toliko časa se je mama posvetila določenemu delu naše hiše in ga temeljito očistila. Če sem bila doma, ko je ravno to počela, sem bila ob njej, kot običajno. Kadar se je posvetila skrinji, sem v tem strašansko uživala, saj je po tem, ko je iz skrinje odstranila vse predmete in jih prezračila ter zamenjala kroglice kafe, nato pa se spet lotila zlaganja in nameščanja vseh stvari na svoja mesta nazaj v skrinjo, podržala vsak predmet v roki in mi pripovedovala zgodbo o meni. Včasih sem zgodbo poznala iz prve roke, saj sem se pripetljaja prav dobro spominjala; včasih pa se je tisto, kar mi je povedala, da se je zgodilo, zgodilo, ko sem bila še premajhna, da bi se česarkoli spomnila; in včasih se je zgodilo, še preden sem se sploh rodila. Kakorkoli je že bilo, sem točno vedela, kaj bo povedala, ker sem to slišala že tolikokrat prej, vendar se nikoli nisem naveličala. Rože

na spalni srajčki na primer, na prvem oblačilcu, ki sem ga nosila po rojstvu, niso bile pravilno nameščene, to pa zato, ker sem, ko jih je mama vezla, tako zelo brcala, da ni mogla imeti mirne roke. Mama je rekla, da sem navadno, ko sem brcala naokoli po njenem trebuhu, prenehala, če mi je rekla, naj preneham, toda tistega dne se nikakor nisem zmenila zanjo. Ko mi je povedala to zgodbo, se je nasmehnila in rekla: »Vidiš, že celo takrat te je bilo težko obvladati.« Všeč mi je bilo, ko sem pomislila, da se je mama z mano pogovarjala enako kot zdaj, še preden je lahko videla moj obraz. Mama je pripovedi nadaljevala v nedogled. Noben drobec mojega življenja ni bil tako nepomemben, da si ga ne bi zapomnila, in zdaj mi jih je pripovedovala znova in znova. Sedela sem ob njej, ona pa mi je pokazala točno tisto obleko, ki sem jo nosila na dan, ko sem ugriznila nekega vrstnika, s katerim sem se igrala. »Tvoja faza grizenja,« je temu rekla. Ali pa na dan, ko me je opozorila, naj se ne igram okoli lonca s premogom, saj sem rada sama pri sebi popevala in plesala okoli ognja. Dve sekundi pozneje sem padla v vročo žerjavico in si opekla komolce. Mama je zajokala, ko je videla, da ni nič resnega, zdaj pa, ko mi je pripovedovala o tem, je poljubčkala črne zaplatice brazgotin na mojih komolcih.

Ko mi je pravila te zgodbe, sem kdaj pa kdaj sedela ob njej in se naslanjala nanjo ali pa sem pokleknila za njenim hrbtom in se ji nagibala čez ramo. Ko sem to počela, sem občasno povohala njen vrat ali kožo za ušesi ali njene lase. Včasih je dišala po limonah, včasih po žajblju, včasih po vrtnicah, včasih po lovorju. Tu in tam nisem več slišala, kaj mi govori; samo rada sem gledala njena usta, kako so

se razpirala in zapirala od besed ali ko se je smejala. Kako grozno mora biti vsem tistim ljudem, ki nimajo nikogar, da bi jih tako ljubil, in nikogar, ki bi ga tako ljubili, sem premišljevala. Mojemu očetu, na primer. Ko je bil še majhen fantek, so se njegovi starši, potem ko so ga poljubili v slovo in ga pustili pri babici, vkrkali na ladjo in odpluli v Južno Ameriko. Nikoli več jih ni videl, čeprav so mu pisali in pošiljali darila – pakete z oblačili na njegov rojstni dan in za božič. Potem je sčasoma vzljubil svojo babico in ona je imela rada njega, saj je skrbela zanj in trdo delala, da je imel zadosti hrane in oblačil. Od začetka sta spala v isti postelji, in ko je postajal mladenič, sta še vedno spala tam. Ko ni več hodil v šolo in je začel delati, je moj oče vsak večer, potem ko sta z babico povečerjala, odšel na obisk k svojim prijateljem. Nato se je vrnil domov okoli polnoči in zaspal ob babici. Zjutraj se je zbudila okoli pol šeste, pol ure pred očetom, in mu pripravila kopel in zajtrk ter poskrbela, da je bilo vse čisto in pripravljeno zanj, tako da je točno ob sedmih stopil iz hiše, da je šel v službo. Nekega jutra pa je zaspal, ker ga babica ni zbudila. Ko se je prebudil, je še vedno ležala ob njem. Ko jo je poskušal zbuditi, je ni mogel. Umrla je enkrat ponoči, medtem ko je ležala poleg njega. Čeprav ga je preplavljala žalost, ji je izdelal krsto in poskrbel, da je imela lep pogreb. Nikoli več ni spal v tisti postelji in kmalu zatem se je odselil iz tiste hiše. Takrat je bil star osemnajst let.

Ko mi je oče prvič povedal to zgodbo, sem se mu na koncu vrgla v naročje in oba sva začela jokati – on samo malo, jaz

pa kar hudo. Bilo je nedeljsko popoldne; z njim in mamom smo šli na sprehod v botanični vrt. Mama je odtavala stran, da bi si ogledala nekakšen nenavaden osat, in lahko sva jo videla, kako se sklanja nad grmovje, da bi videla od bliže, in sega, da bi se dotaknila listov rastline. Ko se je vrnila k nama in videla, da sva oba jokala, se je precej razburila, toda oče ji je naglo pojasnil, kaj se je zgodilo, zato se nama je zasmejala in nama rekla, da sva njena tepčka. Nato pa je mene objela in poljubila in rekla je, naj me nikar ne skrbi kaj takšnega, da bi ona odplula ali umrla in me pustila čisto samo na svetu. Toda če sem kdaj po tistem zagledala očeta, kako sam kje sedi z odmaknjenim pogledom na obrazu, sem prekipevala od usmiljenja do njega. Ves tisti čas je bil sam na svetu, saj mu je mama skupaj z očetom odplula stran na ladji in je nikoli več ni videl, potem pa mu je še babica umrla sredi noči, ko je ležala poleg njega. To je bilo več, kot bi smel biti kdorkoli prisiljen prenesti. Tako rada sem ga imela in želela sem si, da bi mu lahko dala mamom, kajti naj ga je moja mama še tako ljubila, to nikoli ne bi moglo biti enako.

Ko je bila mama gotova s skrinjo in sem znova in znova slišala, kakšna točno sem bila in kdo mi je rekel kaj na kateri točki mojega življenja, sem dobila svojo popoldansko malico – skodelico kakava in štručko z maslom. Dotlej se je oče že vrnil domov iz službe in dobil svoj čaj s prigrizkom. Ko je mama korakala naokoli in nam pripravljala večerjo, pobirala oblačila s kamnitega kupa ali z vrvi za perilo, sem sedela v kotu našega dvorišča in jo opazovala. Nikoli ni obstala pri miru. Močne noge so jo nosile z enega konca

dvorišča na drugega, v hišo in iz nje. Včasih mi je morda zaklicala, naj ji prinesem nekaj timijana ali bazilike ali kakšne druge začimbe, kajti vse začimbe je gojila v lončkih, ki jih je hranila v kotu našega vrtilčka. Včasih se je, ko sem ji predala začimbe, morda sklonila k meni in me poljubila na ustnice in nato na vrat. V takšnem raju sem živela.

Poleti tistega leta, ko sem jih dopolnila dvanajst, sem opazila, da sem zrasla; večina oblačil mi ni bila več prav. Če sem si sploh lahko spravila obleko čez glavo, se mi je njen pas nato zategoval tik pod prsmi. Moje noge so vse bolj spominjale na dolga stebila, lasje so bili še bolj neobvladljivi kot navadno, pod pazduhami so se mi pojavili drobni šopki dlačic, in ko sem se znojila, je bil vonj nenavaden, kakor da bi se pravkar spremenila v čudno žival. Ničesar nisem rekla v zvezi s tem in kazalo je, da moja mama in oče nista opazila, saj tudi onadva nista ničesar rekla. Dotlej so nama z mamo že mnoge obleke sešili iz istega blaga, čeprav so bile njene izdelane v drugačnem, bolj odraslem slogu, z ladijskim ali srčastim izrezom, krila pa so bila plisirana ali pa so imele trikotne všivke, medtem ko so imele moje obleke visoke ovratnike, nizke robove in seveda pas, ki se je zavezal zadaj. Nekega dne sva šli z mamo po blago za nove obleke, da bi proslavili njen rojstni dan (kar je bilo običajno očetovo darilo), ko sem naletela na kos blaga – rumeno ozadje s figuricami ljudi, oblečenih po starodavni modi, ki so sedeli za klavirji, na katere so igrali, vsepovsod okoli njih pa so v zrak vzletavale glasbene note. Takoj sem povedala, kako zelo všeč mi je ta kos blaga in kako bi nama po mojem

obema pristajal, toda mama je rekla: »Oh, ne. To si že počasi prerasla. Čas je, da dobiš svoje lastne obleke. Preprosto ne moreš ves preostanek življenja hoditi naokrog kot ena mala jaz.« Če bi rekla, da sem začutila, kot da se mi tla spodmikajo pod nogami, ne bi bilo pretirano. Ni šlo samo za to, kaj je rekla, temveč kako je to rekla. Brez spremljajočega ljubkega smeha. Brez sklanjanja, da bi me poljubila na malo, preznojeno čelo (kajti mahoma mi je postalo vroče, nato pa me je zazeblo, in najbrž so se mi odprle vse pore, ker so se tekočine kar stekale iz mene). Naposled sem dobila obleko z možički, ki so igrali na klavir, mama pa obleko z rdeče in rumeno zaraslim hibiskusom, vendar pa si nikoli nisem mogla nadeti svoje ali videti mame v njeni, ne da bi me prevzela zagrenjenost in sovraštvo, niti ne toliko do mame, pač pa, bi rekla, do življenja nasploh.

Kot da to še ne bi bilo dovolj, me je mama obvestila, da sem tik na tem, da postanem mlada dama, zato se bom morala mnogih reči odslej lotevati drugače. Ni povedala, kaj točno je tisto, zaradi česar bom pravkar mlada dama, česar sem bila zelo vesela, saj nisem hotela vedeti. Za zaprtimi vrati sem gola stala pred ogledalom in si samo sebe ogledovala od glave do peta. Bila sem tako dolga in koščena, da sem ogledalo več kot zapolnila, in drobna, izstopajoča rebra so se mi videla skozi kožo. Poskušala sem si potisniti neubogljive lase ob glavo, da bi tam plosko obstali, a takoj ko sem jih izpustila, so znova skočili v zrak. Videla sem drobcene šopke dlačic pod pazduho. In potem sem si temeljito ogledala svoj nos. Nenadoma se mi je razprostrl čez obličje, da je skoraj zakril moja lica in zavzel ves obraz, tako